

čast, dobiček in veselje, pa tudi čast in dobiček cele soseske. Dobro nadelane poti pa tudi dobiček donašajo, na ktere ga še ne mislite. Kupčevavci in barantači grejo le raji v take vasi kupovat, kjer so lepe poti, da se laglej odpelja, kar nakupijo, in tudi raji dražje plačajo, kakor pa da bi v take vasi šli, kjer jih vožnja zavolj slabih potov več stane od kupljenega blaga. Lepe, dobre poti, prijetni verti, veliko dobrega in lepega sadnega drevja, čedno pozidane ali tudi iz lesa izdelane hiše in stanja, ki se snažno deržijo, cvetlice in vinske terte so slednje vasi kinč in lepota. Take pohištva, take vasi viditi, se kmali spozna, da ondi prav razumni, pridni, dobri, radovoljni in pobožni ljudje prebivajo, ki ob nedeljah in praznikih bolj pridno k Božji službi pridejo, ker se jim pot k cerkvi ne grozi, ker več toliko blata ni. In Bog njih dela blagoslovi, da so premožniši, in tako tudi laglje svoje davke odrajujejo. Glejte, koliko tedaj poprava potov in lepšanje vasi duši in trupu blagra prinese!

En dan v pariški razstavi.

(Konec.)

Pervo za durhamskim plemenom je na Angležkem herfordsko s plošnjatimi in kratkimi rogovi. Za tem pride aldernejsko pleme in plemena iz otokov, ki slovijo zavolj obilnega mleka in so kaj živa živina memo lenih in počasnih Durhamcev in Herefordcev. Omenimo še plemena kerriškega, ki je večidel černo in celó brez rogov; lepe in močne goveda so to, polne mleka in mesa.

Angleži so mesojedci in mlekopivci, kakor je že prvi zmagavec Britanije rekel („lacte et carne vivunt“); za mleko, sirovo maslo in sir jim je velika skerb, zato pa pridelujejo tudi toliko klaje. Na mastnih travnikih molze živina obilo mastnega mleka in si pridobi obilo mesa.

Kar pa se tiče molže, so holandske krave še boljše memo angležskih; vimena imajo sila velike. Al mleko holandskih krav ima to napako, da nima toliko smetane kakor švajcarskih, mircodolinskih in tiroljskih. Zato pa narejajo Holandci veliko imenitnega sira.—Švajcarske goveda pa se bolj umetno izrežajo kakor tiroljske. Švajcarske živine je bilo veliko in lepe v razstavi; večja je memo tiroljske, in to morebiti zato, ker v Švajci že goveda zlo v hlevih redé in jih ne pušajo toliko na pašo. Tiroljske goveda so bile kaj lepe viditi; krepka in manjša živina je, zato pa tudi kakor sernja pleza po hribih; tudi ni kočljiva, ampak zadovoljna s pičlo kermo in ne shujša tudi pri praznih jaslih prehitro. Posebno je dopadlo duksarsko pleme, črne barve, okroglo kakor valjar in bistrih oči, da je kaj. Tisti junec in krava, ki ju je cesarica in cesarjevič od nekoga Tiroljca v dar prejela, sta bila tega rodú. Cilske krave pa so se posebno sponašale zavolj obilnosti mleka; njih mleko je tako mastno, da od ene same krave dobé na leto cent sirovega masla (putra).

Tudi plemena mircodolinske, pincgavske in iz dolin zgornjega Ina so posebno dopadale ogledovavcem, — živina česka pa je razodevala očitno, kaj v živinoreji pridnost in trud gospodarjev premore. — Gosp. Festetič je poslal iz Ogerskega bivolv, ki so edini bili v razstavi. Ogersko pleme pa se po tej živini, ki je bila v razstavi viditi, ni dalo do dobrega spoznati. Ogri v dodanem popisu dokazujejo, da ogerski vol, ne pa tur (Auerochs), kakor so naravoslovci nekdanj mislili, je prvi oče govejih plemen na svetu. Al to ni res. Ogerski vol je že sin družih staršev in gotovo je, da v Egiptu, Fenicii, Sirii itd. so imeli goveda pred kakor na Ogerskem, tedaj tudi ni mogoče, da bi se bile iz Ogerskega tje zaplodile. Pa kdo jim bo to zameril, ker je znano, da se Madžar rad povsod enmalo pobaha! Tako Korizmicz piše, da ogerske goveda so z Ogri vred pišle na Ogersko in da odtod so se v srednjem veku, ko so imeli Lahi z Ogri veliko opraviti, zaplodile na Laško v papeževe dežele, kjer se enako pleme nahaja. Al Madžari, kakor vsi tatarski in mongoljski narodi, ki so prišli

iz azijskih dolin, so se takrat gotovo le malo z govejo rejo pečali, zlo pa z rejo konjsko. Govedo je prepočasna živina za jezdic, ki je kakor Madžar prijezdnil iz štep. Bolj verjetno je, da v mircodolinski živini teče kri ogerska, ker bližina dežel in mnogo enakih lastnost pričuje to sorodnost, le s tem razločkom, da na Štajarskem se je napravilo pozneje lepo lastno pleme, ker zrak, piča, voda in še druge okolišine storé, da se sčasoma zaplodé lastne plemena.

Plavičarji ali flosarji.

Od svojih mladih let sem obilo priložnosti imel življenje naših pridnih in marljivih plavičarjev ali flosarjev (kakor se sami zovejo) od vseh strani spoznavati, njih stanje, trgovino, veselje in žalostne dni gledati, ter z njimi se običiti. Ne vém se spomniti, da bi bile „Novice“ kadaj kaj od njih spomnile. Hočem tedaj, kolikor vém in kolikor sem zvediti mogel, povedati našim bralcem od teh pogumnih našincev.

Savina (izgovarjaj „Savna“, kakor prosti narod vsigdar izgovarja) ima svoje bregove osenčene z neizmerno rodovitnim in bogatim lesovjem, ktero tukaj na stiki štajarskih, krajnskih in koroških mej in planin naše visokúne: Grintovca, Rinuko, Raduho, Ojstrico, in nižje doli Merzlíco, Gojznika, Maliča in Pohorje obrašča in ne samo flosarjem za njih bogato trgovino služi, temoč tudi mnogo žag, mlinov, fabrik in steklarnic živí. Steklarna naša roba ne zaklada samo skor cele Italije in Turčije, celó v Anatolii se popivajo zdravljice iz štajarsko-slovenskih kúpíc. Lahko se reče, da je les bogastvo te okrajine slovenskega Štajara.

Mnogokrat že sem v nekem strahu, da ne bi ta pokrajina kadaj bila podoba našega Krasa, flosarje prašal: ali jim ne bo kadaj lesa zmanjkalo? Ali vsakokrat sem dobil odgovor: „Dokler trgovina, kar Bog obvari! ne bo šla rakeve poti, ga še bomo zmiraj vozili; kadar ga pa več vozili ne bomo, ga pa še manj zmanjkovalo bode“. Gotovo pa smo z našimi lepo zelenimi, zdravo-zračnimi gorami zadovoljniji, kakor da bi na njih mestu stalo kakošno kaliforniško zlato-rudato pa pusto pečinje. Že broj (število) ljudstva, kterega blizo 4000 duš na štirjaški milji živí, očitno kaže, da je narod delaven, in ker zemlja, večidel pešena in prodnasta, ni med naj rodovitniše šteti, se mora tudi od trgovine, rokodelstva in obertnije živiti, ktera dan na dan lepše med njimi cvetè.

Od Ljubnega že zamore Savina flose nositi. Od bolj gornih krajev debela posamno do Ljubnega plavijo. Tukaj jih cele zvezujejo (zvezana plavica ali „zvezani flos“), ali jih pa pred v deske in letve zrežejo („rezani flos“). Za vezilo jim služi brezovo tertinje; kar pa terdneje zvezati hočejo, z lesenimi žebli zbijajo, železa ali jekla ní trohice pri flosu. Deske ali letve po 20—30 z brezovino zvezanih imenujejo „fašk“ (morda sorodno s hetursko-rimsko besedo „fascēs“). Vsaki flos ima po dvoje vèsel, jedno spredej, drugo zadej, ktere ste na „stolu“ v „sedlu“ tako privezane, da se daste na vse strani lahko gibati. Mož pri prednjem vèslu je „prednjek“, oni drugi „zadnjek“. Včasih tudi tako kratke flose naredijo, da jih samo eden ravnati ali kakor sami pravijo „voziti“ more, da namreč z eno roko sprednje, z drugo zadnje vèslu vodi; takemu flosu pravijo, da je „kuzla“ in ga večidel iz ostanjkov zbijajo. Na flosih pa ne vozijo le celega lesa, desk in letev raznoverstne dolžine in širine, temuč tudi sirovo apno v „lajtah“, kterih po 6—8 na enem flosu stoji, — dalje volno, ker na svojih planinah veliko ovác redijo, — smolo, lončarske pridelke in mnogoverstno leseno pohišno orodje.

Pervo „stavo“ imajo v Celji, če je dobra voda (snežnica), lahko v 4 urah od doma do Celja pridejo; ako je pa, kar se poleti mnogokrat pripetí, majhna, imajo terdo delo; flos lahko se na prod nasede, in potem ni drugega storiti, kakor z drogmi ga odriniti, da sopet v globokejo vodo pride, ali pa je treba s širokimi deskami na levi in desni vodo zaježiti, da pod flos udari in ga vzdigne. Zatega voljo mora prednjek zmiraj že skušen in z vodo dobro znan biti,

da se vé pečin ogibati, da na prodih pravo strugo pozná, in da v kakošen most ali berv ne zadene; zadnjek je pa mnogokrat komaj 12 do 14 let star fantiček.

Od Celja doli se jim ni treba več prodov in pečin bati, ker pri Celji Voglajna Savini dovelj vode pripelja; zato tukaj po dva flosa skup zvežejo in polovica flosarjev gré domú. Drugo stavo imajo pri Zoretu med Zidanim mostom in Račjem v Savi, čeravno semtertje tudi na Laškem ali poleg laških toplic kakošen flos ustavijo. Tukaj že po tri flose skup denejo.

Memo Loke, Sevnice in Reichenberga pridejo na tretjo stavo v Kerškem, kjer tudi prvo vodno mito plačati morajo. Dalje memo Brežic in Suseda gredó do četrte stave pri zagrebškem mostu.

V tem redu pa samo tisti gredó, kateri mislijo svojo robo dalje v Slavonijo peljati; kdor pa ni tje namenjen, gleda, da berž ko je moč flose prodá. Kadar na Horvaško pridejo, imajo navado, da vsakega, kateri pervikrat doli pride, kerstijo, ter mu „kuma“ in „kumico“ postavijo in ga — pa ne s Savo — ampak z vinom polivajo. V Rugvici zvežejo, ker doli ni več mostov, celó po 15 do 25 flosov skup, in takemu kakor njiva širokemu flosu s 4 vesli, kateri po 2000 do 3000 goldinarjev veljá, pravijo „koliba“. Na slavonski meji novince, kateri ni še Turške vidil, s kako terto prav dobro premoštrajo, da vse žive dni pomne, kdaj je pervikrat v Slavoniji bil. V Sisku, Gadiški, Brodu in Mitrovcah prav lahko in za dober dobiček poprodajo svojo robo Slavoncem in Turkom; kdor pa še več dobička želi, gré v Pančevo in Palanko. Predlanskem je šel nekdo celó do Oršave. Vreden je, da se ime tega pogumnega in verlega moža, kateri je prvi flosarjem pot v Oršavo na meje bugarsko-vlaško-sedmograške kerčil, in prvi na „železne vrata“ poterkal, da naj se odprejo lesu iz štajarsko-slovenskih gor, v naših „Novicah“ vsem slovenskim bratom v izgled in njemu v čast priobči: ta mož slovenske korenine je Praznik iz Ročice.

Flosarji lepe dnarje domú prinesejo, ali pa vino in žito, ktere ga jim zemlja doma le malo rodi, na Horvaškem skupujejo in domú vozijo.

Tudi kar se telesne lepote in čverstosti tiče, ne bodeš na slovenskem Štajarju lepšega in zdravejšega rodú našel. Sred zime bosi po Savini gazijo in plavijo les, ki se semtertje v brege zapikuje, in nič jim ne škoduje vse to *).

V Zagrebu 15. junija 1856.

K. Žavničar.

Popotni spominki.

Dva dni v Goratanu. (Dalje.)

Višarje so imeniten kraj; kamorkoli se ozreš odtod v široki svet, reči zamoreš z Vodnikom:

Štej snežnikov goličave,
Kar derži nar dalj oko. —

Gori na severo-zapadu kaže čez druge gore z večnim snegom pokriti véliki zvonik (Grossglockner) svojo belo glavo; od njega doli proti izhodu se vlečejo in kipijo nad črnimi hribi, kakor otoki iz morja, enako beli verhúnci, mejači Koroškega in Solnograškega. Dobro se razločite ena za drugo dravska in ziljska dolina s svojimi planinami. Ker pa ju visoki hribi obdajajo, ne moremo gledati nju ravnine. Proti izhodu doli vidimo na levo Zilogoro (Dobrač), Gerlico, in več drugih verhov; pa tudi lepe ravnine nam kažejo nebrojno število mest, vasí, gradov, jezer, cerkev, polj in borštov; — na desno se nam kaže okolica belopečanska in krajnskogorska dolina notri do Jesenic in Stola. Še bližej tû na desno pa nam je sivi krajnski Mangart — prav za prav mejnik treh deželá — kakor tudi koroški Kraljev verh, imenovan tako po kralji Alboinu, ki je na njega temenu pregledoval talijanske

ravnine in tû sklenil, izpeljati svoje Longobarde iz panonskih ravnin v ta — res pravi zemeljski paradiz. — Proti jugu nam zaperajo sterme goličave Višnjegore in njenih sosedov, z večnim snegom v svojih skalnatih razpokah in špranjah, vès daljni razgled; proti zapadu pa vidimo tik pod nami globoko Ovčjo dolino, za njo se odpira na levo med vstric pred nami stoječim Nabois-om in Črnim verhom razgled v Italijo in južno Tiroljsko, kjer dobro in ostro okó, pričemši z goro Monte canino našteje devet verst gorá; na desno pa se vleče kanaljska dolina gori proti Pontabel-u. — Kaj tacega, kakor tukaj, je mogel viditi naš Vodnik na Veršacu, zakaj tudi tukaj človek nehotoma popeva:

Pod velikim tukaj Bogam
Breztelesni bit želim,
Čiste sape sred mej krogam
Menim, da na neb' živim!

Prezgodaj so mi pač minule ure, ktere sem tukaj preživil, pa imel sem danes še daljno pot storiti. Gnalo me je namreč še v Rabeljsko dolino in na Predil, želel sem pa še zvečer priti nazaj na Terbiž, toraj se mi ni bilo več muditi. Zapustil sem Višarje v družbi gg. kaplanov Sumper-a in Ferčnik-a, ki sta me precej deleč spremila, in spustil se, ločivši se od nju, namest po včerajšni poti zdaj proti Rabeljski dolini. Urnih korakov sem skakljal proti ravnini, vedno bolj glasno mi je donelo ropotanje od cesarskih svinčnih topivnic pri Merzli vodi (Kaltwasser), ki stojijo v izhodu Divjedoline (Kaltwassergraben) med visoko Višarsko goro in stermim Kraljevim verhom. Ravno pri teh sem prišel na véliko cesto, ktera tû prestopi iz desnega na levo obrežje Zilice. Znajdel sem se zdaj tik podnožja Kraljevega verha, ki se kakor stermin zid naravnost kviško 6042 čevljev dviguje. Dolina, ki leži v ravni meri proti jugu, je tukaj prav ozka; le malo ostane cesti in modro-zeleni reki Zilici ravnega prostora. Nemudoma sem se podal naprej, ker sem svinčne topivnice nazaj gredé pogledati hotel.

Od mosta pelje cesta, obsenčena od košatih bukev, nekoliko navkreber. Na verhu homca stoji harmica (šranga). Pri nji se nam Rabeljska dolina popolnoma odpre. Divje lepa je pač! Kakor orjaška stražnika jo varujeta dva velikana; na desno podolgasti Kraljev verh, na levo še sternejši Petverh (Fünfspitz), mogočni Montač pa nam proti jugu zapira dolino in zastonj išče neskušeno oko popotnika prostor za daljni pot čez Predil. Dolina je zlo tesna, pa še jo pokriva večidel bel prod, ki nam spričuje večkratno silovitost sicer na videz mirne Zilice. — Akoravno stoji Rabelj v sredi doline, ga nam vendar nizki peščeni griček skoraj tako dolgo zakriva, da že va-nj dospemo. Vas le ta ni velika in zahvaluje svoj obstanek bogatim svinčnim rudnikom, ktere večidel hranuje v nedrijih svojih mogočni Kraljevverh. Vidil sem rudokope kar rušno na gori odkrivati, in spodej se je nahajal celi zaklad rude. Brez tega bi pač stala Rabeljska dolina kakor zapušena puščava, ker še tako ima le malo rodovitnega zemljišča in prostora. Hudi plazovi pozimi, tesnoba doline, ktero popolnoma malokdaj solnce ogreva, in pogoste povodnji so hudi protivniki žlahnim sadikam. Nekteri rudokopi toraj ob pondeljkih od deleč sém dohajajo na težavno delo in grejo v saboto zopet domú. Ruda se vsa tukaj loči in potolče; topí se pa deloma tû, deloma pa v cesarskih topivnicah pri Merzlivodi. Na prvem mestu se na leto napravi okoli 2000, na drugem pa okoli 7000 centov svinca. (Dalje sledí.)

Slovanski popotnik.

* „Delle colonie slave nel regno di Napoli, — lettere del professore Giovanni de Rubertis“ se imenuje zanimiva knjižica, ki je prišla letos v Zadru na svetlo, potisnjena iz časnika „Osserv. Dalm.“ Znañi grof Orsat Počič je bil na Laškem in se je soznanil z nekim napolitanskim Slovanom (Serbov), profesorjem de Rubertis iz Aquaviva, in tega pisma je Počič na svetlo dal.

*) Prosim častitega celjskega dopisnika „Novic“, naj bi v korist našega narodopisa kaj važnejega o tem predmetu, posebno kar se tiče statističnih in historičnih stvari te vejo naše trgovine, ako je mogoče, priobčiti blagovolil.